

Briuselis, 2018 m. lapkričio 22 d.
(OR. en)

12956/18

Tarpinstitucinė byla:
2008/0140(CNS)

SOC 600
ANTIDISCRIM 23
MI 695
JAI 981
FREMP 165

PRANEŠIMAS

nuo: Tarybos generalinio sekretoriato

kam: Delegacijoms

Ankstesnio
dokumento Nr.: 12955/18

Komisijos dok. Nr.: 11531/08 - COM(2008) 426 final

Dalykas: Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos, kuria įgyvendinamas vienodo požiūrio į asmenis, nepaisant jų religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos, principas

Delegacijoms pridedamas direktyvos konsoliduotos redakcijos tekstas, kuriame atsispindi dabartinė padėtis. Šis dokumentas pateikiamas susipažinti ir juo nedaromas poveikis delegacijų pozicijoms, pareikštoms diskusijų metu.

Atkreipiame dėmesį į tai, kad priede pateikiamas tekstas atitinka dok. 12955/18 išdėstytą tekstą, tačiau šiame dokumente išbrauktos išnašos, kuriose buvo pateiktos delegacijų pozicijos.

Pasiūlymas

TARYBOS DIREKTYVA

kuria įgyvendinamas vienodo požiūrio į asmenis, nepaisant jų religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos, principas

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 19 straipsnio 1 dalį,

atsižvelgdami į Europos Komisijos pasiūlymą ¹,

atsižvelgdama į Europos Parlamento pritarimą ²,

kadangi:

- (1) pagal Europos Sąjungos sutarties (toliau – ES sutartis) 2 straipsnį Europos Sąjunga yra grindžiama šiomis vertybėmis: pagarba žmogaus orumui, laisve, demokratija, lygybe, teisine valstybe ir pagarba žmogaus teisėms, įskaitant mažumoms priklausančių asmenų teises; šios vertybės yra bendros visoms valstybėms narėms. Pagal ES sutarties 6 straipsnį Sąjunga pripažįsta Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje išdėstytas teises, laisves ir principus. Vadovaujantis tuo pačiu straipsniu, pagrindinės teisės, kurias garantuoja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija ir kurios kyla iš valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų, sudaro Sąjungos teisės bendruosius principus;

¹ OL C [...], [...], p. [...].

² OL C [...], [...], p. [...].

- (2) visų asmenų lygybės prieš įstatymą teisė ir teisė į apsaugą nuo diskriminacijos yra visuotinė teisė, pripažįstama pagal Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją, Jungtinių Tautų konvenciją dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims, Tarptautinę konvenciją dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo, Jungtinių Tautų pilietinių ir politinių teisių bei ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktus, JT neįgaliųjų teisių konvenciją, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją ir Europos socialinę chartiją, kuriuos pasirašė [visos] valstybės narės. Šia direktyva, visų pirma nuostatomis dėl prieinamumo ir tinkamo sąlygų pritaikymo, gerbiami pagrindiniai principai, pripažinti JT pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencijoje.
- (2a) nuo 2010 m. gruodžio 23 d. ES yra JT neįgaliųjų teisių konvencijos šalis. Pagal SESV 216 straipsnio 2 dalį tos Konvencijos nuostatos yra neatskiriama Europos Sąjungos teisinės sistemos dalis, todėl Sąjungos teisės aktai turėtų būti aiškinami laikantis tos konvencijos nuostatų. Visų pirma, į Konvencijos 2 straipsnyje pateiktą diskriminacijos apibrėžtį yra įtrauktas atsisakymas tinkamai pritaikyti sąlygas. Komunikate „2010–2020 m. Europos strategija dėl negalios. Tolesnis siekis kurti Europą be kliūčių“³ Komisija paragino nuosekliai užtikrinti veiksmingą JT konvencijos įgyvendinimą visoje ES ir nustatė, kad prieinamumas yra viena iš aštuonių veiksmų sričių;
- (3) šia direktyva gerbiama pagrindinė teisė ir laikomasi pagrindinių principų, pripažintų visų pirma Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 10 straipsnyje pripažįstama teisė į minties, sąžinės ir religijos laisvę; 21 straipsniu draudžiama diskriminacija, įskaitant dėl religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos; o 26 straipsnyje pripažįstama neįgaliųjų teisė naudotis priemonėmis, užtikrinančiomis jų nepriklausomumą;

³ Dok. COM(2010) 636.

- (4) 2003 m. – Europos neįgaliųjų metais, 2007 m. – Europos lygių galimybių visiems metais, 2008 m. – Europos kultūrų dialogo metais ir 2012 m. – Europos aktyvaus senėjimo ir kartų solidarumo metais akcentuota, kad diskriminacija tebėra paplitusi, ir pabrėžta įvairovės teikiama nauda;
- (5) 2007 m. gruodžio 14 d. Briuselyje Europos Vadovų Taryba paprašė valstybių narių didinti pastangas, kuriomis siekiama užkirsti kelią diskriminacijai bei su ja kovoti ir darbo rinkoje, ir už jos ribų ⁴;
- (5a) 2011 m. vasario 21 d. Taryba dar kartą patvirtino esanti tvirtai įsipareigojusi skatinti ir apsaugoti religijos ar tikėjimo laisvę be jokios diskriminacijos ⁵; 2011 m. birželio 17 d. Taryba ir valstybių narių vyriausybės atstovai paprašė valstybių narių ir Europos Komisijos tęsti kovą su neįgaliųjų diskriminacija ir peržiūrėti dabartinę teisinę sistemą ⁶, o 2016 m. birželio 16 d. Taryba paprašė Europos Komisijos propaguoti priemones, išdėstytas jos veiksmų plane LGBTI asmenų lygybei skatinti ⁷;
- (6) Europos Parlamentas 2008 m. gegužės 20 d. rezoliucijoje dėl pažangos, padarytos siekiant lygių galimybių ir nediskriminavimo ES (direktyvų 2000/43/EB ir 2000/78/EB perkėlimas į nacionalinę teisę) (2007/2202(INI)) ⁸, ir 2015 m. rugsėjo 8 d. rezoliucijoje dėl pagrindinių teisių padėties Europos Sąjungoje (2013–2014 m.) (2014/2254(INI)) ⁹ paragino Europos Sąjungos teisėje išplėsti apsaugą nuo diskriminacijos;

⁴ 2007 m. gruodžio 14 d. Briuselio Europos Vadovų Tarybos pirmininkaujančios valstybės narės išvadų 50 punktas.

⁵ Vasario 21 d. Tarybos išvados dėl netolerancijos, diskriminacijos ir smurto dėl religijos ar tikėjimo (dok. 6485/17).

⁶ 2011 m. birželio 17 d. Tarybos išvados „Parama 2010–2020 m. Europos strategijos dėl negalios įgyvendinimui“ (dok. 11843/11).

⁷ 2016 m. birželio 16 d. Tarybos išvados „Atsakas į Komisijos veiksmų planą LGBTI asmenų lygybei skatinti“, 8 punktas (dok. 9948/16).

⁸ OL C 279E, 2009 11 19, p. 23.

⁹ OL C 316, 2017 09 22, p. 2.

- (7) Komunikate „Atnaujinta socialinė darbotvarkė: galimybės, prieinamumas ir solidarumas XXI amžiaus Europoje“¹⁰ Europos Komisija patvirtino, kad visuomenėse, kuriose kiekvienas asmuo laikomas lygiaverčiu, jokios dirbtinės kliūtys ar bet kokia diskriminacija neturėtų sulaikyti žmonių nuo naudojimosi šiomis galimybėmis. Diskriminacija dėl religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos gali pakenkti Sutartyse nustatytų Sąjungos tikslų įgyvendinimui, visų pirma užtikrinti aukštą užimtumo ir socialinės apsaugos lygį, gerinti gyvenimo lygį ir gyvenimo kokybę, siekti ekonominės ir socialinės sanglaudos bei solidarumo. Ji taip pat gali kliudyti siekiant panaikinti kliūtis laisvam asmenų, prekių ir paslaugų judėjimui tarp valstybių narių; Europos Komisija savo komunikate „Nediskriminavimas ir lygios galimybės: atnaujintas įsipareigojimas“¹¹ ir rekomendacijoje dėl Europos socialinių teisių ramsčio¹² dar kartą pabrėžė ir atnaujino savo įsipareigojimą kovoti su diskriminacija ir propaguoti vienodas galimybes;

¹⁰ Dok. COM(2008) 412.

¹¹ Dok. COM(2008) 420.

¹² Dok. C(2017) 2600.

- (8) tarp galiojančių Europos Sąjungos teisės aktų yra trys teisiniai dokumentai, grindžiami Europos bendrijos steigimo sutarties 13 straipsniu, kuris buvo pakeistas SESV 19 straipsniu. Tai – Direktyva 2000/43/EB¹³, Direktyva 2000/78/EB¹⁴ ir Direktyva 2004/113/EB¹⁵, kuriomis siekiama užkirsti kelią diskriminacijai dėl lyties, rasinės ar etninės kilmės, religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus bei seksualinės orientacijos ir su ja kovoti. Šiais dokumentais įrodyta teisės aktų vertė kovojant su diskriminacija. Visų pirma, Direktyvoje 2000/78/EB nustatyti vienodo požiūrio, susijusio su religija ar tikėjimu, negalia, amžiumi ir seksualine orientacija, taikymo užimtumo ir profesinėje srityje bendrieji pagrindai. Tačiau įvairių valstybių narių apsaugos nuo diskriminacijos šiais pagrindais mastas ir forma kitose nei užimtumo srityse skiriasi. Direktyva 2000/43/EB asmenys apsaugomi nuo diskriminacijos rasiniu arba etninės priklausomybės pagrindu dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo, galimybės naudotis socialine apsauga ir gauti išsilavinimą, o Direktyva 2004/113/EB suteikiama apsauga nuo diskriminacijos dėl lyties dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo, išskyrus žiniasklaidos ir reklamos turinį bei švietimą;
- (9) todėl šios direktyvos tikslas yra tų pagrindų, kuriuos ji apima, atžvilgiu išplėsti apsaugos nuo diskriminacijos mastą ir formą apimant ne tik užimtumo sritį, bet ir konkrečias šios direktyvos 3 straipsnyje nurodytas sritis. Taigi, Sąjungos teisės aktais turėtų būti draudžiama diskriminacija dėl religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos daugelyje kitų su darbo rinka nesusijusių sričių, įskaitant galimybę naudotis socialine apsauga, galimybę gauti išsilavinimą, galimybę naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimą bei paslaugų teikimą, įskaitant aprūpinimą būstu. Tokiomis paslaugomis turėtų būti laikomos paslaugos, apibrėžtos SESV 57 straipsnyje;

¹³ 2000 m. birželio 29 d. Tarybos direktyva 2000/43/EB, įgyvendinanti vienodo požiūrio principą asmenims nepriklausomai nuo jų rasės arba etninės priklausomybės (OL L 180, 2000 7 19, p. 22).

¹⁴ 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyva 2000/78/EB, nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, 2000 12 2, p. 16).

¹⁵ 2004 m. gruodžio 13 d. Tarybos direktyva 2004/113/EB, įgyvendinanti vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principą dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo (OL L 373, 2004 12 21, p. 37).

- (10) Direktyva 2000/78/EB draudžiama diskriminacija, susijusi su galimybe gauti profesinį mokymą; būtina papildyti šią apsaugą uždraudžiant diskriminaciją ir su profesiniu mokymu nesusijusio švietimo srityje;
- (11)
- (12) diskriminacija apima tiesioginę diskriminaciją, netiesioginę diskriminaciją, priekabiavimą, nurodymus diskriminuoti ir atsisakymą tinkamai pritaikyti sąlygas neįgaliesiems. Taip pat susitariama, kad gali būti diskriminuojama dėl daugialypių pagrindų, taip pat remiantis prielaidomis apie asmens religiją ar tikėjimą, negalią, amžių arba seksualinę orientaciją. Diskriminacija remiantis prielaida yra diskriminacija, kai su asmeniu elgiamasi ne taip palankiai arba prie jo priekabiauama dėl prielaidų apie jo religiją ar tikėjimą, negalią, amžių arba seksualinę orientaciją. Nėra svarbu, ar prielaida apie atitinkamą asmenį yra teisinga, ar ne;
- (12a) diskriminacija taip pat apima diskriminaciją dėl sąsajų su vienu iš diskriminacijos pagrindų, kaip patvirtino Teisingumo Teismas byloje C-303/06 ¹⁶ ir byloje C-83/14 ¹⁷. Tokia diskriminacija yra tada, *inter alia*, kai su asmeniu elgiamasi mažiau palankiai arba prie jo priekabiauama dėl to asmens turimų arba, kaip manoma, turimų sąsajų su tam tikros religijos ar tikėjimo, tam tikros negalios, tam tikro amžiaus ar tam tikros seksualinės orientacijos asmenimis arba su organizacijomis, kurios propaguoja šių asmenų teises. Todėl tikslinga šioje direktyvoje aiškiai nustatyti apsaugą nuo tokios diskriminacijos;
- (12ab) daugialypė diskriminacija – tai bet kokios formos diskriminacija, atsirandanti dėl bet kokio dviejų ar daugiau iš toliau išvardytų pagrindų derinio: religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos, įskaitant atvejus, kai juos vertinant atskirai situacija nesukeltų atitinkamo asmens diskriminacijos. Siekiant atspindėti sudėtingą diskriminacijos atvejų realybę, taip pat padidinti jos aukų apsaugą, turėtų būti pripažinta daugialypė diskriminacija;

¹⁶ 2008 m. liepos 17 d. Teismo sprendimas byloje C-303/06, *Coleman prieš Attridge*.

¹⁷ 2015 m. liepos 16 d. Teismo sprendimas byloje C-83/14, *CHEZ Razpredelenie (Nikolova)*.

- (12b) priekabiavimas prieštarauja vienodo požiūrio principui, kadangi priekabiavimo aukos negali tokiomis pat sąlygomis kaip ir kiti asmenys naudotis galimybe naudotis socialine apsauga, galimybe gauti išsilavinimą ir galimybe gauti prekių bei paslaugų. Priekabiavimas gali būti įvairių formų, įskaitant nepageidaujamą žodinį, fizinį ar kitokį nežodinį elgesį. Toks elgesys pagal šią direktyvą gali būti laikomas priekabiavimu, kai jis kartojasi arba kitu atžvilgiu yra tokio rimto pobūdžio, kad juo siekiama pažeminti asmens orumą arba žeminamas asmens orumas ir siekiama sukurti bauginančią, priešišką, menkinančią, žeminančią ar įžeidžiančią aplinką arba sukuriamą tokia aplinką;
- (13) įgyvendindama vienodo požiūrio principą, nepaisant religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos, pagal SESV 8 straipsnį Sąjunga turėtų siekti panaikinti nelygybę ir diegti vyrų bei moterų lygybę, ypač atsižvelgdama į tai, kad moterys dažnai tampa daugialypės diskriminacijos aukomis.
- Rengdamos arba peržiūrėdamos įstatymus ir kitus teisės aktus, būtinus, kad būtų laikomasi šios direktyvos, valstybės narės turėtų atsižvelgti į skirtingą poveikį vyrams ir moterims;
- (14) faktinės aplinkybės, į kurias atsižvelgiant galima daryti prielaidą, jog buvo tiesiogiai ar netiesiogiai diskriminuojama, turėtų ir toliau vertinti nacionalinės teisminės ar kitos kompetentingos įstaigos pagal nacionalinės teisės ar praktikos taisykles. Tokiose taisyklėse visų pirma gali būti numatyta bet kokiomis priemonėmis, be kita ko, remiantis statistiniais ir (arba) moksliniais įrodymais, nustatyti netiesioginę diskriminaciją;
- (14a) tam tikromis aplinkybėmis gali būti leidžiama taikyti skirtingas sąlygas dėl amžiaus, jei jas objektyviai pateisina teisėtas tikslas ir jei šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis. Atsižvelgiant į tai, konkrečioms amžiaus grupėms priklausančių asmenų ekonominės, kultūrinės ar socialinės integracijos skatinimas turėtų būti laikomas teisėtu tikslu. Priemonės, kuriomis siekiama šio tikslo, pavyzdžiui, palankesnių prieigos sąlygų taikymas konkrečioms amžiaus grupėms priklausantiems asmenims, turėtų būti tinkamos ir būtinės; Todėl su amžiumi susijusios priemonės, kuriomis tam tikro amžiaus asmenims sudaromos palankesnės sąlygos nei kitiems asmenims, pavyzdžiui, suteikiama galimybė nemokamai arba pigiau naudotis visuomeniniu transportu, lankyti muziejus arba naudotis sporto infrastruktūra, laikomos atitinkančiomis nediskriminavimo principą ir nesukuria diskriminacijos;

- (15) teikiant draudimo, banko ir kitas finansines paslaugas atsižvelgiama į su amžiumi susijusius rizikos veiksnius, siekiant įvertinti individualią riziką ir nustatyti įmokas bei išmokas. Vertinant riziką tam tikrų finansinių paslaugų atveju įvairių amžiaus grupių asmenų padėtis nėra panaši. Todėl proporcingų skirtingų sąlygų taikymas dėl amžiaus nelaikomas diskriminacija, jei asmens amžius yra vienas iš lemiamų veiksnių vertinant riziką atitinkamos paslaugos atveju ir šis vertinimas grindžiamas aktuariniais principais ir atitinkamais bei patikimais statistiniais duomenimis. Finansinių paslaugų srityje amžiaus ribų ir amžiaus grupių nustatymas gali būti laikomas proporcingų skirtingų sąlygų taikymu dėl amžiaus, jei šios ribos ir grupės nustatomos tinkamai;
- (15a) teikiant draudimo, banko ir kitas finansines paslaugas atsižvelgiama į su negalia, visų pirma su negalia lemiančia sveikatos būkle, susijusius rizikos veiksnius, siekiant įvertinti individualią riziką ir nustatyti įmokas bei išmokas. Vertinant riziką tam tikrų finansinių paslaugų atveju neįgaliųjų padėtis ir tokios negalios neturinčių asmenų padėtis nėra panaši. Todėl proporcingų skirtingų sąlygų taikymas dėl negalios nelaikomas diskriminacija, jei atitinkamo asmens sveikatos būklė yra vienas iš lemiamų ir tikrų veiksnių vertinant riziką atitinkamos paslaugos atveju ir šis vertinimas grindžiamas aktuariniais principais ir atitinkamais bei patikimais statistiniais duomenimis arba atitinkamomis ir patikimomis medicinos žiniomis;
- (15b) vartotojai ir atitinkamos teisminės bei skundų nagrinėjimo įstaigos, pateikę prašymą, turėtų turėti teisę būti informuoti apie priežastis, kuriomis paaiškinamas skirtingų sąlygų taikymas dėl amžiaus ar negalios finansinių paslaugų atveju. Suteikta informacija turėtų būti naudinga ir suprantama plačiajai visuomenei ir ja turėtų būti paaiškinami individualios rizikos atitinkamos paslaugos atveju skirtumai. Tačiau finansinių paslaugų teikėjai neturėtų būti įpareigoti atskleisti neskelbtinų komercinių duomenų;

(16)

- (17) draudžiant diskriminaciją svarbu gerbti kitas pagrindines teises ir laisves vadovaujantis Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, visų pirma užtikrinti privataus ir šeimos gyvenimo apsaugą, religijos laisvę, asociacijų laisvę, saviraiškos laisvę, spaudos laisvę ir informacijos laisvę. Šia direktyva neturėtų būti daromas poveikis priemonėms, nustatytoms nacionalinėje teisėje, kurios demokratinėje visuomenėje yra būtinos viešajam saugumui, viešosios tvarkos palaikymui, nusikalstamumo prevencijai, sveikatos apsaugai ir kitų asmenų teisių bei laisvių apsaugai;
- (17-a) šia direktyva nekeičiamas Sutartyse apibrėžtas Sąjungos ir valstybių narių kompetencijos pasidalijimas, be kita ko, švietimo ir socialinės apsaugos srityse. Ja taip pat nedaromas poveikis esminiam valstybių narių vaidmeniui ir plačiai veiksmų laisvei teikiant, pavedant teikti ir organizuojant visuotines ekonominės svarbos paslaugas;
- (17a) ši direktyva apima vienodo požiūrio principo taikymą galimybės naudotis socialine apsauga, galimybės gauti išsilavinimą ir galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo srityje neviršijant Sąjungos kompetencijos. Sąvoka „galimybė naudotis (gauti)“ neapima nustatymo pagal nacionalinę teisę ir praktiką, ar asmuo atitinka galimybės naudotis socialine apsauga ar galimybės gauti išsilavinimą suteikimo sąlygas, kadangi valstybės narės yra atsakingos už savo socialinės apsaugos ir švietimo sistemų organizavimą, finansavimą bei turinį, taip pat už nustatymą, kas turi teisę naudotis socialine apsauga ar gauti išsilavinimą;

- (17b) socialinė apsauga, kaip apibrėžta šioje direktyvoje, turėtų apimti socialinį draudimą, įskaitant valstybines pensijų draudimo sistemas, socialinę paramą, aprūpinimą socialiniu būstu ir sveikatos priežiūrą. Todėl ši direktyva turėtų būti taikoma teisėms ir išmokoms, užtikrinamoms pagal bendrąsias ar specialiąsias socialinio draudimo, socialinės paramos ir sveikatos priežiūros sistemas, kurios yra nustatytos teisės aktais arba teikiamos tiesiogiai valstybės ar privačiojo sektoriaus subjektų tiek, kiek pastarųjų atliekamą šių išmokų mokėjimą finansuoja valstybė. Atsižvelgiant į tai, ši direktyva turėtų būti taikoma išmokų pinigais, išmokų natūra ir paslaugų atveju, nepriklausomai nuo to, ar atitinkamos sistemos yra įmokinės ar neįmokinės. Pirmiau nurodytos sistemos apima, pavyzdžiui, socialinės apsaugos sritis, apibrėžtas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 883/2004¹⁸, taip pat sistemas, kuriose numatytos išmokos arba paslaugos, teikiamos dėl priežasčių, susijusių su finansinių išteklių trūkumu arba socialinės atskirties rizika. Ši direktyva taip pat turėtų būti taikoma visoms valstybinėms papildomoms pensijų draudimo sistemoms;
- (17c)
- (17d)
- (17e)
- (17f) išimtinė valstybių narių kompetencija organizuoti savo socialinės apsaugos sistemas apima kompetenciją kurti, finansuoti bei valdyti tokias sistemas ir susijusias institucijas, taip pat kompetenciją apibrėžti išmokų bei paslaugų pobūdį, sumą (mastą), apskaičiavimą ir jų mokėjimo bei teikimo trukmę ir nustatyti teisės gauti išmokas bei naudotis paslaugomis suteikimo sąlygas, taip pat tikslinti tas sąlygas siekiant užtikrinti viešųjų finansų tvarumą. Pavyzdžiui, valstybės narės išlaiko galimybę tam tikras išmokas mokėti ar tam tikras paslaugas teikti tik tam tikrų amžiaus grupių asmenims ar neįgaliesiems;

¹⁸ 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo (OL L 166, 2004 4 30, p. 1).

- (17g) valstybių narių išimtinė kompetencija organizuoti savo švietimo sistemas ir nustatyti mokymo bei švietimo veiklos turinį, įskaitant specialiojo ugdymo paslaugų teikimą, apima kompetenciją kurti, finansuoti ir valdyti švietimo įstaigas, rengti mokymo programas bei plėtoti kitą švietimo veiklą, nustatyti egzaminų procesus ir galimybės naudotis paslaugomis suteikimo sąlygas, pavyzdžiui, nustatyti amžiaus ribas mokyklų lankymui, stipendijų gavimui ar dalyvavimui mokymuose. Visų pirma valstybės narės išlaiko galimybę nustatyti amžiaus ribą švietimo srityje;
- (17ga) visi fiziniai ar juridiniai asmenys gali naudotis laisve sudaryti sutartis, įskaitant laisvę pasirinkti sutarties dėl tam tikro sandorio šalį. Jeigu sutarties šalies pasirinkimas nėra pagrįstas to asmens religija ar tikėjimu, amžiumi, negalia ir seksualine orientacija, šia direktyva neturėtų būti daromas poveikis asmens laisvei pasirinkti sutarties šalį. Diskriminacijos šiais pagrindais draudimas turėtų būti taikomas asmenims, tiekiantiems prekes ir teikiantiems paslaugas Sąjungoje, kurios yra prieinamos visuomenei ir siūlomos kitose nei privataus bei šeimos gyvenimo ir su tuo susijusių sandorių srityse;
- (17h) ši direktyva netaikoma šeimos teisės reglamentuojamiems klausimams, įskaitant šeiminę padėtį ir įvaikinimą, ir reprodukcinę teisių įstatymams. Ja taip pat nedaromas poveikis valstybės, valstybės institucijų ar įstaigų arba švietimo pasaulietiniam pobūdžiui;
- (17i)
- (18)
- (19) pagal SESV 17 straipsnį Sąjunga gerbia ir nepažeidžia valstybių narių bažnyčių ir religinių asociacijų ar bendruomenių statuso, nustatyto pagal nacionalinę teisę, ir vienodai gerbia filosofinių bei nereliginių organizacijų statusą;

- (19a) neįgalieji – tai asmenys, turintys ilgalaikių fizinių, psichikos, intelekto ar jutimo sutrikimų, kurie kartu su kitomis įvairiomis kliūtimis gali trukdyti šiems asmenims visapusiškai ir veiksmingai dalyvauti visuomeniniame gyvenime tokiomis pat sąlygomis kaip ir kiti asmenys; Žodis „ilgalaikis“ kartu su neįgalumo sąvoka turėtų būti aiškinamas atsižvelgiant į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką, visų pirma jo sprendimą byloje C-395/15;
- (19ab) prieinamumo principas yra nustatytas Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijoje. Šiuo atžvilgiu Konvencijoje nustatyta, kad valstybės narės, kaip Konvencijos šalys, siekdamos, kad neįgalieji galėtų gyventi savarankiškai ir visapusiškai dalyvauti visose gyvenimo srityse, turi imtis tinkamų priemonių, kad užtikrintų neįgaliesiems tokį pat kaip kitiems asmenims fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacines ir ryšių technologijas bei sistemas, taip pat kitų visuomenei prieinamų ar teikiamų objektų ir paslaugų prieinamumą;
- (19b) priemonėms, kuriomis užtikrinamas prieinamumas neįgaliesiems tokiomis pat sąlygomis kaip ir kitiems asmenims srityse, kuriose taikoma ši direktyva, tenka svarbus vaidmuo užtikrinant visišką lygybę praktikoje. Tokios priemonės turėtų apimti prieinamumo kliūčių bei trukdžių nustatymą ir pašalinimą, taip pat naujų kliūčių bei trukdžių prevenciją. Priemonėmis, kuriomis užtikrinamas prieinamumas neįgaliesiems, neturėtų būti nustatoma neproporcinga našta. Turėtų būti laikoma, jog prieinamumas yra užtikrintas proporcingai, jei neįgalieji gali veiksmingai ir tokiomis pat sąlygomis kaip ir kiti asmenys naudotis paslaugomis, kurios turi būti teikiamos arba siūlomos visuomenei tam tikruose pastatuose, objektuose, teikiant transporto paslaugas ir naudojantis infrastruktūra, net jei jiems negali būti užtikrintas viso atitinkamo pastato, objekto ar visos atitinkamos infrastruktūros prieinamumas;
- (19c) tokiomis priemonėmis turėtų būti siekiama užtikrinti prieinamumą, *inter alia*, fizinės aplinkos, transporto, informacinių ir ryšių technologijų bei sistemų ir paslaugų atveju šios direktyvos taikymo srityje. Tai, kad ne visada gali būti įmanoma užtikrinti visišką lygybę tokiomis pat sąlygomis kaip ir kitiems asmenims, negali būti pateikiama kaip pateisinimas, kad nebuvo patvirtintos visos priemonės, skirtos kuo labiau padidinti prieinamumą neįgaliesiems;

- (19d) prieinamumą galima padidinti įvairiomis priemonėmis, įskaitant „universalus dizaino“ principo taikymą. Pagal Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvenciją „universalus dizainas“ – tai gaminių, aplinkos, programų ir paslaugų, skirtų naudoti visiems žmonėms kuo platesniu mastu, dizainas, kai nėra pritaikymo ar specializuoto dizaino būtinybės. Universalus dizainas taip pat reiškia pagalbinius įrenginius, skirtus konkrečioms neįgaliųjų grupėms, kai tai yra būtina ¹⁹. Valstybės narės turėtų vykdyti arba skatinti mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą universalus dizaino prekių bei paslaugų, kurioms taikoma ši direktyva, srityje, kad būtų patenkinti konkretūs neįgaliųjų poreikiai, kartu kuo labiau sumažindamos poreikį pritaikyti bei išlaidas, ir propaguoti tokių prekių bei paslaugų prieinamumą ir naudojimąsi jomis. Be to, valstybės narės turėtų propaguoti universalų dizainą rengiant standartus ir gaires, kad būtų laipsniškai užtikrintas prekių ir paslaugų prieinamumas;
- (19e) jei laikomasi Sąjungos teisės, numatančios išsamius tam tikrų prekių ar paslaugų prieinamumo ar tinkamo sąlygų pritaikymo standartus ar specifikacijas, turėtų būti laikoma, kad laikomasi šios direktyvos reikalavimų dėl prieinamumo ar tinkamo sąlygų pritaikymo;

¹⁹ JT neįgaliųjų teisių konvencijos 2 straipsnis.

- (20) Sąjungos teisėje jau nustatytos išsamios prieinamumo kai kuriose srityse specifikacijos ar standartai. Tokios specifikacijos ar standartai numatyti, *inter alia*, Komisijos reglamente (ES) 1300/2014 ²⁰, Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 181/2011 ²¹, Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 1107/2006 ²² ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 1371/2007 ²³. Sąjungos teisėje taip pat jau nustatyti teisiniai reikalavimai dėl prieinamumo užtikrinimo, nenumatant šio reikalavimo specifikacijų ar standartų. Tokie teisiniai reikalavimai nustatyti, *inter alia*, Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 1303/2013 ²⁴ ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2014/24/ES ²⁵. Pavyzdžiui, pagal Reglamento (ES) Nr. 1303/2013 7 straipsnį reikalaujama, kad prieinamumas neįgaliesiems būtų vienas iš kriterijų, kurių turi būti laikomasi nustatant fondų lėšomis bendrai finansuojamus veiksmus;

²⁰ 2014 m. lapkričio 18 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 1300/2014 dėl Sąjungos geležinkelių sistemos prieinamumo neįgaliesiems ir riboto judumo asmenims techninių sąveikos specifikacijų.

²¹ 2011 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 181/2011 dėl miesto ir tolimojo susisiekimo autobusų transporto keleivių teisių, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 2006/2004.

²² 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1107/2006 dėl neįgalių asmenų ir ribotos judėsenos asmenų teisių keliaujant oru (OL L 204, 2006 7 26, p. 1).

²³ 2007 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1371/2007 dėl geležinkelių keleivių teisių ir pareigų (OL L 315, 2007 12 3, p. 14).

²⁴ 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui, Europos žemės ūkio fondui kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006 (OL L 347, 2013 12 20, p. 320).

²⁵ 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB.

- (20-aa) valstybės narės raginamos patvirtinti novatoriškas priemones, kuriomis būtų užtikrintas kultūros infrastruktūros ir kultūrinės veiklos prieinamumas neįgaliesiems; Taryba yra akcentavusi tokių priemonių poreikį 2003 m. gegužės 5 d. rezoliucijoje dėl lygių galimybių neįgaliesiems mokiniams ir studentams mokymo ir lavinimo srityje ²⁶. Tokios priemonės gali būti grindžiamos universalaus dizaino principu ir valstybių narių geriausios praktikos pavyzdžiais;
- (20-a) srityse, kuriose taikoma ši direktyva, neįgaliesiems užtikrinant visišką lygybę praktikoje svarbios ne tik bendros išankstinės priemonės, kuriomis užtikrinamas prieinamumas, bet ir priemonės, kuriomis siekiama atskirais atvejais tinkamai pritaikyti sąlygas neįgaliesiems. Jeigu paslaugų teikėjo ir neįgaliojo sutartiniai ar kitokie santykiai yra ilgalaikiai, struktūrinis patalpų ar įrangos pakeitimas galėtų būti laikomas tinkamu sąlygų pritaikymu. Tinkamas sąlygų pritaikymas gali apimti paslaugų teikėjo įprastos politikos, procedūrų ir praktikos koregavimą ar dalinį pakeitimą, prieigos sąlygų pritaikymą ir specializuotos pagalbos teikimą, atsižvelgiant į konkrečius neįgaliojo poreikius, kad būtų užtikrinti vienodi rezultatai. Tinkamo sąlygų pritaikymo priemonėmis neturėtų būti nustatoma neproporcinga našta;
- (20-b) valstybės narės skatinamos rengti ir įgyvendinti novatoriškas priemones, kuriomis būtų užtikrintas tinkamas sąlygų pritaikymas;
- (20aa) aprūpinant būstu neturėtų būti reikalaujama, kad, siekiant laikytis šioje direktyvoje nustatytų nuostatų dėl tinkamo sąlygų pritaikymo, paslaugų teikėjas padarytų struktūrinių patalpų pakeitimų arba už juos sumokėtų. Pagal nacionalinę teisę ir praktiką paslaugų teikėjas turėtų sutikti su tokiais pakeitimais, jei jie finansuojami iš kitų šaltinių ir jais nenustatoma kitos rūšies neproporcinga našta;
- (20ab) Direktyvoje 2000/78/EB ir Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijoje nustatyta prievolė suteikti tinkamas patalpas su sąlyga, kad dėl to nebus sukurta neproporcinga našta. Toje konvencijoje taip pat numatytas prieinamumo principas;

²⁶ OL C 134, 2003 6 7, p. 6

- (20b) vertinant, ar priemonėmis, kuriomis užtikrinamas prieinamumas arba tinkamas sąlygų pritaikymas, būtų nustatyta neproporcinga našta, reikėtų atsižvelgti į tam tikrus veiksnius, įskaitant, inter alia, organizacijos ar įmonės dydį, išteklius ir pobūdį, taip pat į numatomas su tokiais priemonėmis susijusias išlaidas arba (techninį ir (arba) ekonominį) paslaugai teikti naudojamos infrastruktūros ir objektų eksploatavimo laikotarpį. Be to, neproporcinga našta galėtų atsirasti visų pirma tokiu atveju, kai siekiant suteikti galimybę naudotis kilnojamuoju ar nekilnojamuoju turtu, kuris pagal nacionalines taisykles yra saugomas dėl jo istorinės, kultūrinės, meninės ar architektūrinės vertės, būtų reikalingi dideli struktūriniai pakeitimai;
- (20c)
- (21) diskriminacijos draudimu neturėtų būti daromas poveikis valstybių narių teisei toliau taikyti ar patvirtinti priemones, kuriomis siekiama užkirsti kelią tam, kad tam tikros religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos asmenų grupė arba grupė asmenų, kuriems būdingas savybių, susijusių su šiais konkrečiais diskriminavimo pagrindais, derinys, atsidurtų nepalankioje padėtyje arba kuriomis panaikinamas neigiamas buvimo tokioje padėtyje poveikis. Tokios priemonės gali apimti paramą tam tikros religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos asmenų organizacijoms ir tokiems asmenims skirtoms organizacijoms, kai jų svarbiausias tikslas yra skatinti tų asmenų ekonominę, kultūrinę ar socialinę integraciją arba tenkinti konkrečius jų poreikius;
- (22) šia direktyva nustatomi būtiniausi reikalavimai, tokiu būdu suteikiant valstybėms narėms galimybę nustatyti arba toliau taikyti palankesnes nuostatas. Šios direktyvos įgyvendinimu neturėtų būti remiamasi siekiant pateisinti kiekvienoje valstybėje narėje jau vyraujančios padėties pablogėjimą;
- (23) asmenims, kurie patyrė diskriminaciją dėl religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos, turėtų būti suteikta tinkamų teisinės apsaugos priemonių. Siekiant garantuoti veiksmingesnio lygio apsaugą, asociacijoms, organizacijoms ir kitiems juridiniams asmenims turėtų būti suteikiama teisė, be kita ko, bet kurios aukos vardu arba ją remiant, dalyvauti procesuose, nedarant poveikio nacionalinėms procesinėms taisyklėms, reglamentuojančioms atstovavimą ir gynybą teismuose;

- (24) taisyklės dėl prievolės įrodyti turi būti pritaikytos, kai susiduriama su *prima facie* diskriminacijos byla, o siekiant veiksmingai įgyvendinti vienodo požiūrio principą, prievolė įrodyti turi būti vėl perkeliama atsakovui, kai pateikiama tokios diskriminacijos įrodymų. Tačiau atsakovas neprivalo įrodyti, jog ieškovas išpažįsta tam tikrą religiją arba tikėjimą, turi tam tikrą negalią, yra tam tikro amžiaus arba yra tam tikros seksualinės orientacijos;
- (25) veiksmingam vienodo požiūrio principo įgyvendinimui būtina tinkama teisminė apsauga nuo viktimizacijos;
- (26) Rezoliucijoje dėl tolesnių veiksmų, susijusių su Europos lygių galimybių visiems metais (2007 m.), Taryba paragino ir Europos, ir nacionaliniu lygiu visapusiškai bendradarbiauti su pilietine visuomene, įskaitant organizacijas, atstovaujančias su diskriminacijos rizika susiduriantiems žmonėms, socialiniais partneriais ir suinteresuotaisiais subjektais, rengiant politiką ir programas, skirtas užkirsti kelią diskriminacijai ir skatinti lygybę bei lygias galimybes;
- (27) direktyvų 2000/43/EB, 2004/113/EB ir 2006/54/EB taikymo patirtis rodo, kad apsaugą nuo diskriminacijos šioje direktyvoje numatytais pagrindais sustiprintų tai, jei kiekvienoje valstybėje narėje egzistuočių įstaiga arba įstaigos, kompetentingos analizuoti atitinkamas problemas, ieškoti galimų sprendimų ir teikti konkrečią pagalbą diskriminacijos aukoms. Siekiant išplėsti apsaugos nuo diskriminacijos dėl lyties, rasinės ar etninės kilmės mastą ir formą, kad ji būtų taikoma ir diskriminacijos pagrindams, kuriems taikoma ši direktyva, į šios įstaigos arba šių įstaigų kompetenciją taip pat turėtų būti įtrauktos sritys, kuriose taikoma Direktyva 2000/78/EB;

- (28) valstybės narės turėtų skatinti rinkti su vienodo požiūrio taikymu ir diskriminacija susijusius duomenis, visų pirma siekiant stebėti ir vertinti priemonių, kurių buvo imtasi siekiant laikytis šios direktyvos, veiksmingumą. Šiuo tikslu valstybės narės gali, pavyzdžiui, nustatyti bazinio lygio scenarijus arba išmatuojamus tikslinius rodiklius, arba dalyvauti renkant kokybinius ir (arba) kiekybinius duomenis. Įgyvendinant šią direktyvą turėtų būti laikoma, kad į duomenis apie vienodą požiūrį ir diskriminaciją yra įtraukta informacija, kuri yra naudinga ir aktuali lygybės padėčiai nustatyti ir nagrinėti, t. y. informacija apie esamus diskriminacijos ir (arba) lygybės atvejus ir (arba) jų mastą. Į surinktus duomenis gali būti įtraukti bazinio lygio duomenys, pavyzdžiui, demografiniai ir socialiniai ir ekonominiai duomenys, duomenys apie materialinę ir patirtą nelygybę, arba duomenys, kurie suteikia galimybę įvertinti dabartinę politiką ²⁷, arba žmogaus teisių rodikliais grindžiami duomenys. Duomenys turėtų būti renkami laikantis nacionalinės teisės aktų ir praktikos ir pagal taikytiną Sąjungos teisę, visų pirma pagal asmens duomenų apsaugą reglamentuojančią teisę;
- (29) valstybės narės turėtų numatyti veiksmingas, proporcingas ir atgrasomas sankcijas, taikomas už šioje direktyvoje numatytų prievolių pažeidimus;
- (30) kadangi šios direktyvos tikslas, t. y. užtikrinti bendrą apsaugos nuo diskriminacijos lygį visose valstybėse narėse, valstybės narės negali deramai pasiekti ir kadangi dėl siūlomo veiksmo masto ir poveikio to tikslo būtų geriau siekti Sąjungos lygiu, laikydamosi ES sutarties 5 straipsnyje nustatyto subsidarumo principo Sąjunga gali patvirtinti priemones. Pagal tame straipsnyje nustatytą proporcingumo principą šia direktyva neviršijama to, kas būtina nurodytam tikslui pasiekti;
- (31) pagal Tarpinstitucinio susitarimo dėl geresnės teisėkūros 34 punktą valstybės narės skatinamos dėl savo ir Sąjungos interesų parengti lenteles, kurios kuo geriau parodytų šios direktyvos ir jos perkėlimo į nacionalinę teisę priemonių atitikties, ir viešai jas paskelbti,

PRIĖMĖ ŠIĄ DIREKTYVĄ:

²⁷ Žr. Europos duomenų dėl lygybės vadovo 2016 m. redakciją (http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=54849).

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1 straipsnis

Tikslas

Šia direktyva nustatoma kovos su diskriminacija dėl religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos arba dėl daugialypių pagrindų sistema siekiant valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio principą 3 straipsnio taikymo srityje ir remiamas šio principo propagavimas užimtumo ir profesinėje srityje, kaip numatyta Direktyvoje 2000/78/EB.

2 straipsnis

Diskriminacijos sąvoka

1. Šioje direktyvoje „vienodo požiūrio principas“ reiškia tai, kad neturi būti jokios diskriminacijos bet kuriuo iš 1 straipsnyje nurodytų pagrindų.
- 1a. Šioje direktyvoje diskriminacija reiškia:
 - i) tiesioginę diskriminaciją;
 - ii) netiesioginę diskriminaciją;
 - iii) priekabiavimą;
 - iv) tiesioginę diskriminaciją ir priekabiavimą dėl sąsajų;
 - v) atsisakymą tinkamai pritaikyti sąlygas neįgaliesiems ir
 - vi) nurodymą diskriminuoti asmenis bet kuriuo iš 1 straipsnyje nurodytų pagrindų.

2. 1 dalyje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) tiesiogine diskriminacija laikomi tie atvejai, kai dėl vieno iš 1 straipsnyje nurodytų pagrindų arba dėl daugialypių pagrindų su vienu asmeniu elgiamasi mažiau palankiai nei panašioje situacijoje yra, buvo ar būtų elgiamasi su kitu asmeniu;
- b) netiesiogine diskriminacija dėl vieno iš 1 straipsnyje nurodytų pagrindų arba daugialypių pagrindų laikomi tie atvejai, kai dėl iš pažiūros neutralios nuostatos, kriterijaus ar praktikos arba dėl jų derinio tam tikros religijos ar tikėjimo, tam tikrą negalią turintys, tam tikro amžiaus ir (arba) tam tikros seksualinės orientacijos asmenys atsidurtų tam tikru atžvilgiu nepalankesnėje padėtyje nei kiti asmenys, nebent tą nuostatą, kriterijų ar praktiką objektyviai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis;
- c) priekabiavimu laikomi tie atvejai, kai dėl su vienu iš 1 straipsnyje nurodytų pagrindų arba su daugialybiais pagrindais susijusiu nepageidaujamu elgesiu siekiama pažeminti asmens orumą arba žeminamas asmens orumas ir siekiama sukurti bauginančią, priešišką, menkinančią, žeminančią ar įžeidžiančią aplinką arba sukuriamą tokią aplinką. Šiuo atveju priekabiavimo sąvoką galima apibrėžti pagal valstybių narių nacionalinius įstatymus ir praktiką;
- d) diskriminacija dėl sąsajų laikomi tie atvejai, kai asmuo diskriminuojamas dėl vieno iš 1 straipsnyje nurodytų pagrindų arba daugialypių pagrindų dėl savo sąsajų arba, kaip manoma, turimų sąsajų su tam tikros religijos ar tikėjimo asmenimis, neįgaliaisiais, tam tikro amžiaus asmenimis ir (arba) tam tikros seksualinės orientacijos asmenimis;
- e) atsisakymu tinkamai pritaikyti sąlygas neįgaliesiems laikomi tie atvejai, kai nesilaikoma šios direktyvos 4a straipsnio.

3-a (nauja) Diskriminacija dėl daugialypių pagrindų yra diskriminacija dėl bet kurių šios direktyvos 1 straipsnyje nurodytų pagrindų derinio.

Diskriminacija dėl daugialypių pagrindų gali atsirasti dėl bet kurio nurodytų pagrindų derinio ir tokiu atveju, kai diskriminacijos nebūtų dėl vieno ar kelių pagrindų, jei jie būtų vertinami atskirai.

3.

4.

5.

6. Nepaisant 1, 1a ir 2 dalių, skirtingų sąlygų taikymas dėl amžiaus nėra diskriminacija, jei jas objektyviai pateisina teisėtas tikslas ir jei šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Konkrečioms amžiaus grupėms priklausančių asmenų ekonominės, kultūrinės ar socialinės integracijos skatinimas laikomas teisėtu tikslu pagal pirmą pastraipą.

6-a. Lengvatiniai mokesčiai, rinkliavos ar tarifai už bet ką, kas yra siūloma arba teikiama ar teikiama tam tikro amžiaus grupės asmenims, šioje direktyvoje nelaikomi diskriminacija.

6a. Nepaisant 1, 1a ir 2 dalių, skirtingų sąlygų taikymas numatant neįgaliesiems palankesnes nuostatas dėl prieigos prie 3 straipsnyje nurodytų sričių sąlygų, kurios priimamos siekiant skatinti jų ekonominę, kultūrinę ar socialinę įtrauktį arba tenkinti konkrečius tokių asmenų poreikius, šioje direktyvoje nelaikomas diskriminacija.

7. Finansinių paslaugų teikimo srityje:

- a) proporcingų skirtingų sąlygų taikymas dėl amžiaus šioje direktyvoje nelaikomas diskriminacija, jei amžius yra vienas iš lemiamų veiksnių vertinant riziką atitinkamos paslaugos atveju ir šis vertinimas grindžiamas aktuariniais principais ir atitinkamais bei patikimais statistiniais duomenimis;
- b) proporcingų skirtingų sąlygų taikymas dėl negalios šioje direktyvoje nelaikomas diskriminacija, jei atitinkamo asmens sveikatos būklė yra vienas iš lemiamų ir tikrų veiksnių vertinant riziką atitinkamos paslaugos atveju ir šis vertinimas grindžiamas aktuariniais principais ir atitinkamais bei patikimais statistiniais duomenimis arba atitinkamomis ir patikimomis medicinos žiniomis.

Finansinių paslaugų teikėjai, kurie nusprendžia taikyti proporcingas skirtingas sąlygas dėl amžiaus ar negalios, gavę prašymą informuoja vartotojus ir atitinkamas teismines bei skundų nagrinėjimo įstaigas apie priežastis, kuriomis paaiškinamas toks skirtingų sąlygų taikymas.

8. Šia direktyva nedaromas poveikis priemonėms, nustatytoms nacionalinėje teisėje, kurios demokratinėje visuomenėje yra būtinos viešajam saugumui, viešosios tvarkos palaikymui, nusikalstamumo prevencijai, nepilnamečių apsaugai, sveikatos apsaugai bei saugai ir kitų asmenų teisių bei laisvių, įskaitant teisę į saviraiškos laisvę ir spaudos laisvę, apsaugai. Šia direktyva neapribojama valstybių narių kompetencija ir neišplečiama Sąjungos kompetencija šioje dalyje nurodytose srityse.

3 straipsnis

Taikymo sritis

1. Neviršijant Europos Sąjungai suteiktos kompetencijos ir 2 dalyje nustatytų apribojimų, tiek viešajame, tiek privačiajame sektoriuje, įskaitant viešąsias įstaigas, taikomas visų asmenų diskriminacijos draudimas, susijęs su:

- a) galimybe naudotis socialine apsauga, tiek, kiek ji yra susijusi su socialiniu draudimu, įskaitant valstybines papildomas pensijų draudimo sistemas, socialine parama, aprūpinimu socialiniu būstu ir sveikatos priežiūra.

Galimybė naudotis pagal šį punktą apima procesą, kai siekiama gauti informacijos, kreipiamasi bei registruojamasi ir faktinį socialinės apsaugos priemonių teikimą;

b)

- c) galimybe gauti išsilavinimą.

Galimybė gauti pagal šį punktą apima procesą, kai siekiama gauti informacijos, kreipiamasi bei registruojamasi ir faktinį priėmimą dalyvauti švietimo veikloje ir dalyvavimą joje;

- d) galimybe naudotis prekėmis bei kitomis paslaugomis ir prekių tiekimu bei kitų paslaugų teikimu, įskaitant aprūpinimą būstu, kurios yra prieinamos visuomenei ir siūlomos kitoje nei privataus ir šeimos gyvenimo srityje.

Galimybė naudotis pagal šį punktą apima procesą, kai siekiama gauti informacijos, kreipiamasi, registruojamasi, užsakoma, rezervuojama, nuomojama bei perkama ir faktinį atitinkamų prekių tiekimą bei paslaugų teikimą ir naudojimąsi jomis.

2. Ši direktyva netaikoma:

- a) šeimos teisės reglamentuojamiems klausimams, įskaitant civilinę būklę bei įvaikinimą, ir teisės aktams dėl reprodukcinę teisių;
- b) valstybių narių socialinės apsaugos sistemų organizavimui ir finansavimui, įskaitant tokių sistemų bei susijusių institucijų kūrimą bei valdymą, taip pat išmokų bei paslaugų pobūdį, sumą (mastą), apskaičiavimą ir jų mokėjimo bei teikimo trukmę, ir teisės gauti šias išmokas bei naudotis paslaugomis suteikimo sąlygas, pavyzdžiui, amžiaus ribų nustatymą tam tikrų išmokų atveju;
- c)
- d) valstybių narių švietimo sistemų organizavimui bei finansavimui, įskaitant švietimo įstaigų kūrimą bei valdymą, mokymo bei švietimo veiklos turinį, mokymo programų rengimą, egzaminų procesų nustatymą ir galimybės naudotis paslaugomis suteikimo sąlygas, pavyzdžiui, amžiaus ribų nustatymą mokyklų lankymui, stipendijų gavimui ar dalyvavimui mokymuose;

- e) skirtingų sąlygų taikymui dėl asmens religijos ar tikėjimo, susijusiam su priėmimu į švietimo įstaigas, kurių veiklos normos grindžiamos religija ar tikėjimu, nustatytam laikantis nacionalinių įstatymų, tradicijų ir praktikos.

3.

- 3a. Šia direktyva nedaromas poveikis nacionalinėms priemonėms, kuriomis leidžiama arba draudžiama dėvėti religinius simbolius, ir neribojama valstybių narių išimtinė kompetencija šiais klausimais.

- 4. Šia direktyva nedaromas poveikis nacionalinės teisės aktams, kuriais užtikrinamas valstybės, valstybės institucijų ar įstaigų arba švietimo pasaulietinis pobūdis, arba susijusiems su bažnyčių ir kitų religija ar tikėjimu grindžiamų organizacijų statusu bei veikla, ir neribojama valstybių narių išimtinė kompetencija šiais klausimais.

- 5. Ši direktyva netaikoma skirtingų sąlygų taikymui dėl pilietybės ir ja nedaromas poveikis nuostatoms bei sąlygoms, susijusioms su trečiųjų valstybių piliečių ir asmenų be pilietybės atvykimui į valstybių narių teritoriją ir apsigyvenimui jose, taip pat sąlygoms, taikomoms dėl atitinkamų trečiųjų valstybių piliečių ir asmenų be pilietybės teisinio statuso.

4 straipsnis

Prieinamumo užtikrinimas neįgaliesiems

- 1. Valstybės narės imasi būtinų ir tinkamų priemonių, kuriomis 3 straipsnyje nurodytose srityse būtų užtikrintas prieinamumas neįgaliesiems tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir kitiems asmenims. Vis dėlto šiomis priemonėmis neturėtų būti nustatoma neproporcinga našta.
- 1a. Prieinamumas apima bendras išankstines priemones, kuriomis 3 straipsnyje nurodytose srityse užtikrinamas veiksmingas vienodo požiūrio principo taikymas neįgaliesiems.
- 2. Šio straipsnio 1 ir 1a dalyse nurodytos priemonės apima prieinamumo kliūčių bei trukdžių nustatymą ir pašalinimą, taip pat naujų kliūčių bei trukdžių prevenciją srityse, kuriose taikoma ši direktyva.

- 3.
- 4.
- 5.
6. Šio straipsnio 1, 1a ir 2 dalys taikomos aprūpinimui būstu tik tuo atveju, jei jis susijęs su pastatų, kuriuose yra daugiau nei vienas būstas, bendromis dalimis. Šia dalimi nedaromas poveikis 4 straipsnio 7 daliai ir 4a straipsniui.
7. Valstybės narės palaipsniui imasi priemonių, būtinų užtikrinti, kad neįgaliesiems būtų suteikta pakankamai galimybių gauti būstą.
8. Valstybės narės vykdo arba skatina mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą universalaus dizaino prekių bei paslaugų srityje laikydamosi nacionalinių ypatumų ir sąlygų.
9. Šio straipsnio nuostatų laikomasi tais atvejais, kai laikomasi Sąjungos teisės, numatančios išsamius tam tikrų prekių ar paslaugų prieinamumo standartus ar specifikacijas.

4a straipsnis

Tinkamas sąlygų pritaikymas neįgaliesiems

1. Siekiant užtikrinti vienodo požiūrio į neįgaliuosius principo laikymąsi, 3 straipsnyje nurodytose srityse tinkamai pritaikomos sąlygos.
2. Taikant 1 dalį, tinkamas sąlygų pritaikymas reiškia būtinus ir tinkamus pakeitimus ir koregavimus, dėl kurių nenustatoma neproporcinga našta ir kurių reikia konkrečiu atveju siekiant patenkinti konkrečius neįgaliojo poreikius, kad tas asmuo turėtų galimybę tokiomis pat sąlygomis kaip ir kiti asmenys naudotis atitinkama konkrečia socialinės apsaugos priemone, preke ar paslauga ir dalyvauti atitinkamoje švietimo veikloje.
3. Aprūpinant būstu pagal 1 ir 2 dalis nereikalaujama, kad paslaugų teikėjas padarytų struktūrinių patalpų pakeitimų arba už juos sumokėtų. Pagal nacionalinę teisę ir praktiką paslaugų teikėjas sutinka su tokiais pakeitimais, jei jie finansuojami iš kitų šaltinių ir jais nenustatoma neproporcinga našta.

4. Šio straipsnio nuostatų laikomasi tais atvejais, kai laikomasi Sąjungos teisės, numatančios išsamius tinkamo sąlygų pritaikymo tam tikrų prekių ir paslaugų atžvilgiu standartus ar specifikacijas.

4b straipsnis

Bendros nuostatos dėl prieinamumo ir tinkamo sąlygų pritaikymo

1. Siekiant įvertinti, ar priemonėmis, kurios būtinos siekiant laikytis 4 ir 4a straipsnių, būtų nustatoma neproporcinga našta, visų pirma atsižvelgiama į:
 - a) organizacijos ar įmonės dydį, išteklius, pobūdį, grynąją apyvartą ir grynąjį pelną;
 - aa) tinkamos ir būtinos priemonės nesuteikimo neigiamą poveikį neįgaliajam, pavyzdžiui, apribotos arba nesuteiktos galimybės naudotis neįgaliajam būtinomis prekėmis ir paslaugomis arba paslaugomis ir išmokomis socialinės apsaugos ir švietimo srityse poveikį;
 - b) numatomas su tinkama ir būtina priemone susijusias išlaidas;
 - c) numatomą naudą neįgaliesiems apskritai, atsižvelgiant į naudojimosi atitinkamomis prekėmis ir paslaugomis dažnumą bei trukmę ir į santykių su pardavėju arba paslaugų teikėju dažnumą ir trukmę;
 - ca) viešojo finansavimo sumą, kurią organizacija arba įmonė gali gauti, kad taikytų tinkamą ir būtiną priemonę;
 - d) paslaugai teikti naudojamos infrastruktūros ir objektų eksploatavimo laikotarpį;²⁸
 - e) atitinkamo kilnojamojo ar nekilnojamojo turto istorinę, kultūrinę, meninę ar architektūrinę vertę ir
 - f) atitinkamų priemonių saugą ir įgyvendinamumą.

Našta nelaikoma neproporcinga, jei ji pakankamai sumažinama atitinkamos valstybės narės taikomomis su negalia susijusios politikos priemonėmis.

²⁸ Šis kriterijus gali būti taikomas tik prieinamumui.

2.

3.

5 straipsnis

Pozityvioji diskriminacija

1. Siekiant užtikrinti visišką lygybę praktikoje, vienodo požiūrio principas nekliudo valstybėms narėms toliau taikyti ar patvirtinti konkrečias priemones, kuriomis siekiama užkirsti kelią su religija ar tikėjimu, negalia, amžiumi ar seksualine orientacija susijusiai nepalankiai padėčiai arba panaikinti neigiamą jos poveikį.

6 straipsnis

Būtiniausi reikalavimai

1. Valstybės narės gali priimti arba toliau taikyti nuostatas, kurios būtų palankesnės vienodo požiūrio principo apsaugai nei nustatyta šioje direktyvoje.
2. Šios direktyvos įgyvendinimas jokiais aplinkybėmis nesuteikia pagrindo sumažinti apsaugos nuo diskriminacijos lygį, kurį valstybės narės jau užtikrina srityse, kurioms taikoma ši direktyva.

II SKYRIUS

TEISIŲ GYNIMO PRIEMONĖS IR VYKDYMO UŽTIKRINIMAS

7 straipsnis

Teisių gynimas

1. Valstybės narės užtikrina, kad vykdant šioje direktyvoje nustatytas prievolės visiems asmenims, manantiems, kad jie nukentėjo, nes jiems nebuvo taikomas vienodo požiūrio principas, būtų prieinamos teisminės ir (arba) administracinės procedūros, įskaitant, kai jos mano, kad tai tikslinga, taikinimo procedūras, net pasibaigus santykiams, kurių metu buvo tariamai diskriminuojama.
2. Valstybės narės užtikrina, kad asociacijos, organizacijos ar kiti juridiniai asmenys, kurie pagal jų nacionalinėje teisėje nustatytus kriterijus yra teisėtai suinteresuoti, kad būtų užtikrintas šios direktyvos nuostatų laikymasis, gali skundo pateikėjo vardu ar jį remdami, gavę to asmens sutikimą, dalyvauti šioje direktyvoje nustatytų prievolių vykdymui užtikrinti numatytose teisminėse ir (arba) administracinėse procedūrose.
3. 1 ir 2 dalimis nedaromas poveikis nacionalinėms taisyklėms, susijusioms su ieškinių dėl vienodo požiūrio principo taikymo pareiškimo terminais.

8 straipsnis

Prievolė įrodyti

1. Valstybės narės, atsižvelgdamos į nacionalines teismų sistemas, imasi tokių priemonių, kurios būtinos norint užtikrinti, kad tais atvejais, kai asmenys, manantys, kad jie nukentėjo, nes jiems nebuvo taikomas vienodo požiūrio principas, teismui ar kitai kompetentingai institucijai nurodo faktines aplinkybes, į kurias atsižvelgiant galima daryti prielaidą, jog buvo tiesiogiai ar netiesiogiai diskriminuojama, atsakovas turėtų įrodyti, kad diskriminacijos draudimas nebuvo pažeistas.

2. 1 dalis nekliudo valstybėms narėms nustatyti ieškovams palankesnes įrodinėjimo taisykles.
3. 1 dalis netaikoma baudžiamajam procesui.
4. Valstybės narės gali nuspręsti 1 dalies netaikyti procesams, kuriuose bylos faktinės aplinkybės tiria teismas ar kitas kompetentingas organas.
5. Šio straipsnio 1, 2, 3 ir 4 dalys taip pat taikomos pagal 7 straipsnio 2 dalį pradėtiems teismo procesams.

9 straipsnis

Viktimizacija

Valstybės narės savo nacionalinėse teisės sistemose nustato tokias priemones, kurios būtinos norint apsaugoti fizinius asmenis nuo priešiško požiūrio ar neigiamų pasekmių, atsirandančių dėl skundo arba proceso, kuriuo siekiama užtikrinti vienodo požiūrio principo laikymąsi.

10 straipsnis

Informacijos platinimas

Valstybės narės užtikrina, kad visoje jų teritorijoje atitinkamiems asmenims tinkamomis priemonėmis būtų pranešta apie pagal šią direktyvą priimtas nuostatas ir jau galiojančias susijusias nuostatas.

11 straipsnis

Dialogas su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais

Siekdamos skatinti vienodo požiūrio principo taikymą, valstybės narės skatina dialogą su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais, kurie pagal jų nacionalinę teisę ir praktiką yra teisėtai suinteresuoti prisidėti prie kovos su diskriminacija šioje direktyvoje numatytais pagrindais ir srityse, kuriose taikoma ši direktyva.

12 straipsnis

Vienodo požiūrio taikymą propaguojančios įstaigos

1. Valstybės narės paskiria įstaigą arba įstaigas, kurios propagotų vienodo požiūrio taikymą visiems asmenims, nepaisant jų religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos. Šios įstaigos gali priklausyti agentūroms, kurioms nacionaliniu lygmeniu pavesta ginti žmogaus teises arba apsaugoti fizinių asmenų teises.
2. Valstybės narės užtikrina, kad šių įstaigų kompetencija apimtų:
 - a) nepriklausomos pagalbos teikimą diskriminacijos aukoms nagrinėjant jų skundus dėl diskriminacijos, nedarant poveikio aukų ir 7 straipsnio 2 dalyje nurodytų asociacijų, organizacijų ar kitų juridinių asmenų teisėms;
 - b) nepriklausomų diskriminacijos tyrimų atlikimą ir
 - c) nepriklausomų ataskaitų skelbimą ir rekomendacijų teikimą visais su tokia diskriminacija susijusiais klausimais.
3. Be to, valstybės narės užtikrina, kad 1 dalyje nurodytos (-ų) įstaigos (-ų) kompetencija apimtų sritis, kuriose taikoma ši direktyva, ir sritis, kuriose taikoma Direktyva 2000/78/EB.

III SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

13 straipsnis

Laikymasis

Valstybės narės imasi priemonių, būtinų užtikrinti, kad šios direktyvos taikymo srityje būtų laikomasi vienodo požiūrio principo, visų pirma kad:

- a) būtų panaikinti vienodo požiūrio principui prieštaraujantys įstatymai ir kiti teisės aktai;
- b) būtų arba galėtų būti paskelbtos negaliojančiomis arba būtų iš dalies pakeistos vienodo požiūrio principui prieštaraujančios sutartinės nuostatos, įmonių vidaus taisyklės ir taisyklės, kuriomis reglamentuojama pelno siekiančių arba ne pelno asociacijų veikla.

14 straipsnis

Sankcijos

Valstybės narės nustato sankcijų, taikomų pažeidus pagal šią direktyvą priimtas nacionalines nuostatas, taisykles ir imasi visų būtinų priemonių užtikrinti, kad šios sankcijos būtų taikomos. Sankcijos gali apimti kompensacijos, kuri negali būti ribojama iš anksto nustatant didžiausią viršutinę ribą, sumokėjimą, ir jos turi būti veiksmingos, proporcingos bei atgrasomos.

14a straipsnis

Lyčių aspekto integravimas

Vadovaujantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 8 straipsniu, valstybės narės įgyvendindamos šią direktyvą atsižvelgia į tikslą panaikinti vyrų ir moterų nelygybę bei diegti vyrų ir moterų lygybę.

15 straipsnis

Įgyvendinimas

1. Valstybės narės užtikrina, kad įsigalioję įstatymai ir kiti teisės aktai, būtini, kad šios direktyvos būtų laikomasi ne vėliau kaip ... [ketveri metai po priėmimo]. Apie tai jos nedelsdamos praneša Komisijai ir pateikia Komisijai tų nuostatų tekstus.

Valstybės narės, priimdamos tas nuostatas, daro jose nuorodą į šią direktyvą arba tokia nuoroda daroma jas oficialiai skelbiant. Nuorodos darymo tvarką nustato valstybės narės.

2. Valstybės narės gali nustatyti, kad prievolė užtikrinti naujų pastatų, objektų, transporto paslaugų ir infrastruktūros prieinamumą, kaip nustatyta 4 straipsnyje, turi būti įvykdyta ne vėliau kaip ... [5 metai nuo priėmimo].
 - 2a. Valstybės narės gali nustatyti, kad prievolė užtikrinti esamų pastatų, objektų, transporto paslaugų ir infrastruktūros prieinamumą, kaip nustatyta 4 straipsnyje, turi būti įvykdyta ne vėliau kaip [20 metų nuo priėmimo]. Jei valstybė narė tai daro, ji užtikrina, kad tuo laikotarpiu ši prievolė būtų įgyvendinama laipsniškai.
3. Valstybės narės, nusprendusios pasinaudoti 2a dalyje nustatytu papildomu laikotarpiu, iki šio straipsnio 1 dalyje nurodytos dienos Komisijai pateikia veiksmų planą, kuriame nustatomi veiksmai, kurių bus imtasi, ir pateikiamas tos prievolės laipsniško įgyvendinimo tvarkaraštis.
 - 3a. Valstybės narės iki šio straipsnio 1 dalyje nurodytos dienos informuoja Komisiją apie 4 straipsnio 7 dalyje numatytos prievolės laipsniško įgyvendinimo planus.
4. Valstybės narės skatina rinkti su vienodo požiūrio taikymu ir diskriminacija susijusius duomenis. Duomenys renkami laikantis nacionalinės teisės aktų ir praktikos ir pagal taikytiną Sąjungos teisę, visų pirma pagal asmens duomenų apsaugą reglamentuojančią teisę.

16 straipsnis

Ataskaita

1. Valstybės narės ne vėliau kaip ... [dveji metai nuo 15 straipsnio 1 dalyje numatytos dienos] ir po to kas penkerius metus Komisijai pateikia visą informaciją, būtiną, kad Komisija galėtų Europos Parlamentui ir Tarybai parengti ataskaitą dėl šios direktyvos taikymo, įskaitant informaciją apie 15 straipsnio 3 ir 3a dalyse nurodytų planų įgyvendinimą.
2. Komisijos ataskaitoje atitinkamai atsižvelgiama į nacionalinių lygybės įstaigų, atitinkamų suinteresuotųjų subjektų ir ES pagrindinių teisių agentūros nuomones. Remiantis lyčių aspekto integravimo principu, šioje ataskaitoje, *inter alia*, pateikiamas priemonių, kurių imamasi moterų ir vyrų atžvilgiu, poveikio įvertinimas. Atsižvelgus į gautą informaciją, prireikus į šią ataskaitą įtraukiami pasiūlymai peržiūrėti ir atnaujinti šią direktyvą.

17 straipsnis

Įsigaliojimas

Ši direktyva įsigalioja jos paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* dieną.

18 straipsnis

Adresatai

Ši direktyva skirta valstybėms narėms.